

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—No. 689.

CHICAGO, ILL., 25. novembra (November 25th), 1920.

LETO (Vol.) XV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

NOV PORAZ ZAVEZNIKOV IN CARISTOV V RUSIJI.

Trideset tisoč milijonov frankov si je izposodila carska Rusija od Francije. Carizem ni porabil teh posojil za dobrobit ruskega ljudstva, ampak za vzdrževanje svojega režima, ki je odgovoren za današnjo tragedijo poldrugsto milijonov ljudi, ki živijo na teritoriju starega ruskega imperija.

Inozemski kapitalisti so si za časa carizma pridobili v Rusiji znatne koncesije. Tudi domači kapitalizem je že pričel kazati znake razvijajočega življenja. Toda Rusija ni bila industrialna, ampak agrikulturna država. Kar je imela industrije, je bila večinoma v deželah, ki so sedaj odtrgane od sovjetske Rusije. Industrija, ki je v mejah sedanje Rusije, obratuje le deloma, nekaj pa je sploh počiva, ker ji primanjkuje sirovin, strojev in kuriva. Ruski železniški sistem je v krizi, kakršne ne pomni moderna zgodovina.

Rusija, ki bi lahko pridelala dovolj živeža za prehranjevanje polovice sveta, je izročena pomanjkanju. Njeno ljudstvo nima skoro nikakih zdravil, obleke primanjkuje, v mestih vlada pomanjkanje hrane, kakor še nikdar poprej.

Kolodvori, proge, mostovi, pota, ulice, stavbe, vse rabi popravila. V tem so si edina vsa poročila, ki prihajajo iz Rusije, bodisi od pristašev ali nasprotnikov sovjetskega režima. Uradniki sovjetske Rusije prav nič ne taje teh dejstev; nasprotno: oni jih sami razglašajo. Rusija je v gospodarskem razsulu. Ali krivda za te razmere ne pade na sedanjo rusko vlado, ampak na zastareli carizem, ki je vladal Rusiji do leta 1917.

Dne 7. novembra 1917 so nasledili Kerenskijevo vlado boljševiki. Sklenili so s centralnimi zavezniki mir, ki sicer ni bil časten za Rusijo, ali drugega izhoda boljševiki s svojo taktiko niso imeli. Sklenjenemu miru je sledilo prodiranje nemških čet v Rusijo in popolna demobilizacija stare ruske armade. Zemljišča veleposestnikov so si razdelili mužiki med seboj, industrija in drugo privatno lastništvo večjega obsega pa je sovjetska vlada podražabila. Vse to so stvari, ki so znane.

In tedaj se je pričel proti Rusiji boj vsega kapitalističnega sveta, ki se še sedaj nadaljuje. Evropska, azijska in ameriška mesta so dobila aristokratske goste iz Rusije, bivše stebre carskega režima. Vsi niso mogli pobegniti pravočasno iz Rusije, toda bilo jih je dovolj, da so pomagali organizirati mednarodno razoto za boj proti sovjetski Rusiji, "ker je izdala vojno proti avtokraciji centralnih sil". Te so že davno poražene, za kar ima tudi Rusija svoje zasluge,

z bojem in blokado proti Rusiji, proti njenemu prebivalstvu, ki ni ničesar zakrivilo, se pa nadaljuje.

Največji podpiratelji civilne vojne v Rusiji so njeni bivši veleposestniki, ki ne morejo pozabiti konfiskacije zemlje, ne da bi dobili zanjo kako odškodnino. Na te je opirala zadnja leta zavezniška diplomacija svoje delovanje za strmoglavljenje sedanje moskovske vlade. Carski generali so bili poslušno orodje teh elementov. Tri leta že zavezniki vrše boj na vseh mejah ogromnega ruskega teritorija, toda boljševiški sovjetski režim je še vedno na krmilu, danes trdnjše, kakor je bil.

Poskušali so z Judeničem, Kolčakom, Denikinom, pomagali so jim caristični vojaški poveljniki Semenov, Horvat in številni drugih, toda vsi so bili poraženi. Nacionalistični poljski imperialisti so poskušali svojo srečo marširati v Moskvo s prapori sv. Stanislava, do Moskve pa niso prišli. Po Ukrajini so razsajali z ognjem in mečem Petlura, Balakovič in drugi pustolovci, ki jih podpira Poljska in Francija. Protirevolucionarne čete v Ukrajini še niso razpršene, ker dobivajo podporo od zunanjih sil.

Vsled neuspeha poljske ofenzive so se obrnile nade francoskih upnikov k generalu baronu Wranglu, ki je operiral v juž. Rusiji. Navozili so mu municije in drugih vojnih potrebščin, dali mu na razpolago zavezniške vojaške strokovnjake, organizirali armado in pričeli prodirati proti Moskvi za rešitev ruskega ljudstva izpod boljševiške tiranije.

Wrangel je doživel poraz, kakor njegov prednik Denikin. Rusko ljudstvo torej ne mara svobode, kakršno prinašajo Wrangli in zavezniški diplomatje.

V vsaki revoluciji so se izvršile konfiskacije velikih zemljišč, ki niso bila nikdar povrnjena. V Angliji, Franciji in tudi v Ameriki so bila konfiscirana velika zemljišča in zaman je bilo prizadevanje njihovih lastnikov, da se jim povrnejo. Ravno tako je brezupno početje ruskih veleposestnikov za povratak starega režima. Rusko ljudstvo je razum malih izjem edino, da carizem s svojo fevdalno avtokracijo ne sme več zavladati nad Rusijo. Zato tudi nastopa solidarno proti vsem zunanjim intervencijam, kajti če bi uspele, bi uspeli tudi caristični elementi.

Bilo bi nesmiselno trditi, da je večina ruskega ljudstva zadovoljna s sedanjim boljševiškim režimom. Še bolj nesmiselne pa so nade francoskih upnikov, ruskih veleposestnikov in washingtonske administracije, da bo to ljudstvo vrglo boljševiško vlado zato, da jo nasledí diktatura carističnih generalov in

francoskih upnikov. Če ne bi bila stara diplomacija tako slepa, bi morala to dejstvo že davno spoznati.

Sovjetska vlada je že mnogokrat ponujala mir zavezniškim silam in obmejnim državicam. Pri slednjih je uspela, ker jih je v to takorekoč prisilila s svojo armado. Z Anglijo se že dolgo mesecev vodijo poganjanja, ki pa še niso zaključena. Lloyd George je pred kratkim predložil načrt trgovske pogodbe med Rusijo in Anglijo, ki bo skoro gotovo sprejeta. Rusija se glasom te pogodbe zavezuje, da ne bo ogrožala angleških interesov v mali Aziji in Indiji s svojo propagando, ravno tako se zavezuje, da ne bo vodila revolucionarne propagande v Angliji in drugih njenih teritorijih. Rusija bi morala priznati dolgove privatnim kapitalistom, za državne dolgove pa bi se moral pozneje doseči nekak sporazum. Kakor poročajo, je ruska vlada pripravljena razpravljati o dolgovih bivše carske vlade, pod pogojem, da tudi ona predloži svoje zahteve za odškodnino, ki naj bi vsaj delno pokrila škodo zavezniške intervencije v Rusiji. Na ta način bi Rusija "legalno" izbrisala carske dolgove.

Anglija ima v orijentu velike interese, katerim je Rusija nevarna, ne samo sedaj, ampak tudi caristična Rusija jim je bila nevarna. Toda sovjetska Rusija se proti Angliji poslužuje propagande, ki je njenim interesom nevarnejša, kakor vsaka ruska armada. Mala Azija je v boju proti Angliji in ta boj podpira Rusija z vsemi svojimi silami, v prvi vrsti seveda s svojo propagando. Angleški državniki, ki so izmed stare diplomacije še vedno najprevidnejši, so pustili, da se je vojna igra proti Rusiji igrala do skrajnosti, žrtve zanjo pa je nosila v prvi vrsti Francija, mnogo tudi Amerika, Anglija pa toliko, kolikor se ji je zdelo primerno. In primerno se ji je zdelo, da blokira Rusijo in izstrada njeno mestno prebivalstvo, njeno industrijo uniči in na ta način obuboža vso deželo. Rusija je gubila v tej igri, ali glavni gubitelji so koncem konca vendarle zavezniki.

Boljševiki so računali v začetku svojega vladanja z revolucijo v vsej Evropi. Na to karto so stavili vse svoje upe in umerili vse svoje delovanje. Pozneje so vsaj nekateri prihajali do spoznanja, da revolucije pridejo le takrat, kadar so razmere zanje zrele in jih zahtevajo. Od takrat sta se v Moskvi pojavili dve frakciji: ena za politiko koncesij in sporazumov s tujimi državami, druga za nekompromisen boj, dokler ne bo v zapadni Evropi strmoglavljen kapitalistični režim potom nasilne revolucije. Nič takega se ni zgodilo. Kljub temu dobiva ruska vojna frakcija, ki jo vodi Zinovjev, vedno večji vpliv, po zaslugah francoske diplomacije. Vedni pritiski zaveznikov za intervencijo v Rusiji utrjujejo bojno razpoloženje skupine, ki je za nadaljevanje vojne toliko časa, da pride do revolucije v zapadno-evropskih državah. Neuspehi ruske armade pred Varšavo so sicer nekoliko omajali vpliv propagatorjev za nadaljevanje oboroženih sovražnosti. V Moskvi še vedno nadvladuje struja, ki je za sklenitev miru z vsemi državami, v kolikor je mir med sovjetsko Rusijo in ostalim svetom sploh mogoč. Rusija v

svojih mirovnih pogojih ne stavi nemogočih zahtev, pač pa je v njih zelo popustljiva in je pripravljena dati mnoge koncesije. Mir z Rusijo in državami, ki podpirajo intervencijo in blokirajo Rusijo, je torej mogoč. V interesu ruskega ljudstva je, da se preneha z blokado in vojno proti ruskemu ljudstvu. V interesu ljudstva vsega sveta je, da se preneha z vojno furijo proti Rusiji in se ji pomaga izvleči deželo iz gospodarskega kaosa, v katerega je zagazila po krivdi carizma in blokade, ki jo vodijo "civilizirane" države, da uničijo ruski "barbarizem".

Evropa rabi ruske pridelke. Rusija potrebuje industrijalne izdelke tujih držav. Kapitalizmu pa je seveda na tem, da se iztirjajo dolgovi in da pride na vlado Rusije element, ki je za današnji sistem izkoriščanja mase.

Poraz za porazom so doživeli zavezniki in pristaši carizma v Rusiji v teku zadnjih treh let. Angleška diplomacija prva spoznava brezupnost svoje igre v Rusiji. Zato se v Londonu govori o obnovitvi trgovine in prijateljskih odnošajev z Rusijo. Tudi za delavsko gibanje je potrebno, da se čimprej preneha z intervencijo od strani zunanjih sil. Tudi med delavstvo se je zanesel boj zaradi ruske intervencije. Zinovjev zahteva od socialističnih strank, da izvedejo revolucijo, kakor da se to lahko zgodi na povelje. V interesu delavstva je, da nadaljuje z vsemi silami s propagando za sklenitev miru z Rusijo. Delo, trezno, konstruktivno delo socialne demokracije bo v mirnejših razmerah olajšano, demagogiji pa bo zmanjkalo tal.

Oficielen mir z Rusijo se lahko sklene. Trgovina se lahko obnovi. Z rekonstrukcijo Rusije se potem prične, če se ne bo nadaljevala civilna vojna v njeni notranjosti. Miru, pravega miru pa ne bo imelo človeštvo, dokler ne bo odpravljen sistem, ki je odgovoren za vojne, intervencije, izkoriščanja, podjarmljenja itd. Boj proti kapitalizmu se bo nadaljeval, dokler ga ne nadomesti socializem.

Statistika dokazuje, da so se prestopki napram ženskam in otrokom znatno pomnožili, od kar je v veljavi prohibicija. Posebno so se pomnožili slučajni brutalnosti očetov napram otrokom, kar ni posebno razveseljiva posledica prohibicije. Mnogi možje, ki so vsled stalnega vživanja zastrupili svoj živčni sistem v smislu, da jim je bilo žganje že potrebno, so dobili živčne bolezni, ko se jim je odvzelo žganje. V takem nervoznem stanju so postali brutalni in radi tega pomnožitev brutalnih činov. Sicer pa je žganje še vedno dovolj, toda ne povsod. So kraji, kjer se ga sploh ne dobi, medtem, ko je v večjih mestih po vzhodu in po naselbinah, kjer prevladujejo inozemski elementi trgovina z žganjem še vedno precej živahna. Prohibicija je v Zedinjenih državah še bolj pomnožila korupcijo, ni se pa ž njo doseglo tiste treznosti, kakor so obljubovali pristaši prohibicije. Morda se bodo koristni učinki prohibicije poznali šele kadar izumrje sedanja generacija, toda gotovo še ni. Prepovedi ne nadomestijo nikdar omejitve in vzgoje.

Vera in socializem.

Še vedno jih je cela armada, ki sovražijo socializem v imenu vere, največ v imenu krščanstva. Eni pravijo, da kristjan ne more biti socialist, drugi trdijo, da socialist ne more biti kristjan.

In vendar stoji v socialističnem programu, da je vera zasebna zadeva.

Ni li to resnično? Je li to morda le kakšna zvi-jača socialistične stranke? Na svetu je toliko hinavščine! Kamor stopiš, se spotakneš obnjo. Torej je nemara tudi pri socialistih taka past?

Ne! Vera je resnično privatna zadeva. Kdor hoče postati član socialistične stranke, ne bo nikdar vprašan, ali je katoličan ali pravoslaven, žid ali mohamedanec, budist ali ateist. Veruj, kar misliš, da je prav.

Nihče te v stranki ne bo silil, da opustiš svojo vero, če ti je ljuba; in zaradi verske razlike ne boš manje vreden član. Kot presbiterianec boš užival v stranki enake pravice, kakor če si baptist, lamaist, ali pa če veruješ v Christian science.

Toda — to ni mogoče! Zakaj imajo socialisti toliko preprirov in bojov z duhovniki!

Res! Takih preprirov in bojov imajo precej. Kljub temu je vera privatna zadeva. Nič se ne izpremeni na tem.

Boje imajo socialisti s tistimi duhovniki, ki napadajo socializem. Kdor je napaden, ima pravico, da se brani. Če pa zmagujejo v takih bojih socialisti, je to le dokaz, da imajo duhovniki slabše argumente.

Glavno v stvari pa je to:

Socializem je vprašanje tega sveta. On se bavi s človeko družbo na tem svetu. Vera pravi, da je njeno kraljevstvo "od drugega sveta." Če bi vsak ostal na svojem, ne bi bilo nobenih karambolov in bojov, kajti če si dvoje ljudi ne gre nasproti, se ne bosta nikdar zadela.

Toda zastopniki ver sicer pravijo, da se brigajo za duše in da jim pripravljajo posmrtno življenje; v resnici se pa vedno bavijo z zemljo in hočejo ravnati vse življenje na njej. Tako izzivajo sami spopade.

Socializem skrbi za ljudi. Njegov cilj je najbolj človeško življenje za človeka na tem svetu. Zaradi tega ne sme in ne more delati nobenih verskih razlik. Protestant je človek kakor pogan, uniat kakor sunit. Boljša družba se more ustanoviti le če se odstrani izkoriščanje. Ali izkoriščani so ljudje najraznovrstnejših ver.

Rešiti se morejo izkoriščanja delovni ljudje le sami. Bojevati se morajo proti izkoriščanju. V boju odločuje moč. Razdruženi so slabi, združeni so močni. Delavci se morajo združiti. Najmočnejši, nepremagljivi bodo tedaj, če bodo zedinjeni po vsem svetu.

Torej morajo zasledovati tako najpopolnejše zedinjenje. Ako ga ne dosežejo, ostanejo slabi, izko-

riščevalci bodo močnejši, jih bodo premagovali in nadalje izkoriščali.

Pa prihajajo duhovniki te in one in tretje vere in odvrtaajo svoje sovornike od združitve z drugimi verniki.

Ali sme socializem tedaj molčati?

Kdor zamolči resnico, se laže kakor tisti, ki govori laž. Socialisti vedo, da je za delavce le v združitvi rešitev. Lagali bi se, če ne bi delavcem povedali tega. Kadar pa pride kdorkoli, da prepreči združitve delavcev v imenu česar koli, so socialisti dolžni v imenu resnice, da nastopijo proti njegovemu škodljivemu nauku.

Socializem ne uči: V Boga ne smeš verjeti!

Veruj ali ne veruj! To je stvar tvojega prepričanja, tvoje vesti. Ampak vera in brezverstvo nimata nič opraviti z našim gospodarskim in političnim bojem. Tukaj potrebujemo strokovno organizacijo, večasi štrajk, potrebujemo volitve. V to pač ni treba mešati Boga.

Prihajajo pa duhovniki in ga mešajo tudi v take reči. Oni so krivi, če nastane tedaj boj in če pride beseda na vero. Zakaj zloraba vere ni vera; zloraba vere torej tudi ni privatna reč.

Nihče med socialisti ne bo zameril duhovniku, če bo izkušal prepričati svoje vernike, da je po smrti večno življenje. O tem imamo lahko raznovrstne nazore. Meni ne škoduje, če veruješ ti v življenje onkraj groba, tebi ne more škodovati, če verujem jaz, da bo priroda snovi mojega telesa porabila za novo stvarjanje, in nobenemu ne škoduje, če pride tretji, pa pravi: Energija je večna; kaj je enerzija, pa ne vemo.

Zakaj se ne bi mogli vsi trije združiti za gospodarski in politični boj? V stavki smo lahko složni; pri volitvah lahko enako glasujemo. Vero si pa lahko ohrani vsak svojo.

Ali če pridejo, pa pravijo, da se zaradi večnega življenja ne smejo bojevati za boljše življenje na tem svetu, so škodljivei delavstva in odločno jih moramo zavriniti.

Socialisti niso začeli boja z vero, ali zastopniki ver se zaganjajo v socializem in povzročujejo boj. Zato pa nimajo pravice, da se pritožujejo, če dobivajo primerne odgovore na večinoma neprimerna vprašanja.

Predsedniška kampanja republičanske stranke je stala \$3,417,000. Tako poroča glavni stan stranke. Toliko je torej potrošil glavni stan za agitacijo. V tej številki pa niso vštete svote, ki so jih potrošili lokalni kampanjski odbori republičanske stranke, niti ne svote, ki so jih prispevali bogataši direktno metropolitanskim listom za oglase in propagando za republičanske kandidate. Fakt je, da je stala kampanja republičanske stranke čez 10 milijonov dolarjev. To se bo kapitalistom v prihodnjih letih bogato izplačalo, kakor so se jim izplačale vse volilne kampanje do sedaj. Delavstvo pa dobi pač to, kar zasluži za svoja izbiranja pri volitvah.

Časopisje najvažnejše delavsko vzgojevalno sredstvo.

Kolikorkoli različnih sredstev ima zavedno delavstvo za pridobivanje novih bojnikov, ostane vendar dejstvo, da je eno najglavnejših njegovih sredstev časopisje in knjige; pred vsem pa časopisje. Nekateri pristopijo v socialistično organizacijo ali se naroče na socialistični list, ker so slišali dobrega govornika, drugi, ker so jih k temu napeljali prijatelji in tovariši, ki imajo nanje upliv; toda največkrat postanejo ljudje prepričani socialisti in dobri agitatorji, ker čitajo socialistični list.

Ko je leta 1909 uvedla socialistična stranka natančno preiskavo, na kakšen način je agitacija za pridobivanje članov v stranko najuspešnejša, je iznašla, da je prišlo največ članov v stranko potom čitanja periodičnih listov. To je izvršila stranka na ta način, da je izdala na vse svoje člane vprašalne pole, na katerih je stalo vprašanje, na kakšen način je ta ali oni prišel v stranko. Na podlagi te preiskave je prišlo v stranko 6 odstotkov vsled čitanja brošur, 10 odstotkov vsled vdeleževanja predavanj, 11 odstotkov vsled javnih sodov in sestankov, in 55 odstotkov vsled čitanja socialističnih časopisov.

To pravilo je pred kratkim potrdil tudi upravnik newyorškega socialističnega dnevnika Daily Call, ki pravi v posebnem članku, da je naraščaj socialistične organizacije v mestu New Yorku pripisati naraščaju tega dnevnika, in da tudi dnevnik sam dobi največ naročnikov na ta način, da dobe ljudje v roke list in ga čitajo.

Kar velja v tem slučaju za skupno stranko in newyorški Daily Call, to veja v splošnem tudi za našo J. S. Z. in "Proletarca".

Iz dokumentov J. S. Z. je razvidno, da ima Zveza najboljše člane tam, kjer ima "Proletarec" največ naročnikov, in naobratno ima "Proletarec" naj-

boljše naročnike, kjer je socialistični klub. Eno izpolnjuje drugo.

Od naselbine, kjer se čita "Proletarec", pa še ni socialističnega kluba, je upanje, da se prej ali slej klub pojavi; nemore se pa pričakovati, da se organizira socialistični klub v naselbini, kjer ni "Proletarca". Pa tudi novih naročnikov ni mogoče pričakovati iz takih krajev.

Naših agitatorjev, sodrugov in somišljenikov dolžnost bi bila torej, da pridobe "Proletarcu" kar največ mogoče novih naročnikov, kajti le na ta način morejo računati, da bo napredovala tudi Jugoslovanska socialistična zveza in ž njo vred skupno socialistično gibanje v Ameriki. Dokazi, ki jih imamo na roki, govore bolj kakor vsi članki, ki bi jih mogli o tem napisati v "Proletarcu".

Komur je torej za porast Jugoslovanske socialistične zveze in njenega glasila "Proletarca", naj gre na delo!

Odplačevanje vojnega dolga.

Pred tremi leti so socialisti pripovedovali ljudstvu, da bo stala vojna ogromne svote denarja ter so začeli ob enem tudi propagando za konskripcijo bogastva, s katerim bi se pokrilo vojne izdatke. Kajti če je konskripcija na mestu za ljudi, ki morajo dati vojni svojo kri, zakaj ne bi veljalo enako pravilo za bogastvo, ki nima krvi in ki ga proizvaja ljudstvo, a se izteka v privatne žepe kapitalistov?

Ali namesto tega so stare politične stranke dovolile, da so postali bogataši z vojnimi profiti še bogatejši.

Posledica tega je, da ima ameriško ljudstvo velikanski vojni dolg.

Republikanci in demokratje bodo — če se bo le dalo — naložili na vse stvari, ki jih rabi ljudstvo, še večje davke, da na ta način odplačajo na ta ogromni dolg vsaj obresti. Razume se, da bodo pustili glavnico nedotaknjeno kakor dolgo se bo pač dalo, kajti to bo omogočilo, da postanejo bogataši vsled špekulacij z bondi, ki jih bodo morda dopolnili, še bogatejši, ker bodo nosili večje obresti.

Socialistična stranka nasprotuje vsakemu prizadevanju, ki ima namen obdačiti življenske potrebe. Socialistična stranka absolutno nasprotuje namenu, da naj plača nadaljne dolgove, ki izhajajo iz vojne, ameriško ljudstvo. To ljudstvo je že plačalo velik del tega računa bodisi s krvjo ali z denarjem, in bi moralo biti od vsega nadaljnega dolga oproščeno.

Kar je še dolga, bi ga morali plačati bogataši — in to čim preje, tem bolje.

Platforma socialistične stranke pravi, "naj se vsi vojni in drugi dolgovni zvezne vlade takoj plačajo, in sicer iz fondov, ki se zbero potom progresivnega davka na imetja, in breme teh davkov naj pade na bogataše, zlasti na tiste, ki so naredili v teku vojne velikanske profite".

Če bi se dobil denar na ta način, in bi bil dolg takoj odplačan, bi ne očutil pri tem nihče slabih posledic, ampak dobre. Kajti kakor za bogataše, tako bi taka rešitev iz dolgov dobrodošla tudi za revne sloje.

Seveda mislijo bogataši, da bi bilo to zanje nekaj strašnega — in s tega stališča se bodo tudi na vse moči upirali, da ne pride do tega. Toda toliko nakupičenega bogastva ni dobro za njih, ne za javnost. Na noben način ne bi mogel učinkovati tak proces slabo zanje. Tako bi bil dolg plačan, ne da bi kdo utrpel pri tem resnično škodo.

Bogataši morajo priznati, da bogastva niso zaslužili sami; nekateri so pač delali in pripomogli, da se je njihovo bogastvo tekom vojne použilo, toda tisti del bogastva, ki so ga dosegli s svojim prizadevanjem in delom, je v proporeciji s tistim, ki so ga jim zaslužili drugi, zelo majhen.

Bogataši torej niso deležni tega bogastva, ampak spada družbi. In poplačanje vojnega dolga na način obdačenja je ena pot, po kateri more družba rabiti svoj denar v korist vseh.

MOSKVA V LETU 1920.

Dr. Alfons Coldschmidt.

(Nadaljevanje.)

Vožnja po železnici iz Petrograda do Moskve traja triindvajset ur. Vagoni imajo še različne razrede, ampak klasifikacije potnikov po njihovih mošnjah ni več. Za vse razrede je enaka cena. Govori se, da ljudje potujejo samo z regularnimi potnimi listki, ker to je potrebno radi slabih transportacijskih razmer, ampak ljudje potujejo tudi drugače, kakor na primer ameriški trempi, kar pa je kaznjivo, toda to ne odvrača ljudi, da se ne bi vozili iz kraja v kraj; življenje je odvisno od življenja, občevanja z ljudmi in potovanja, zato pa ljudje iščejo stike z drugimi ljudmi in sosednimi kraji vključ vsem grožnjam. Vsekako, ljudje se vozijo po železnicah, potujejo, kupujejo, obiskujejo svoje prijatelje v drugih vagonih, kupujejo mleko na postajah po 125 rubljev za četrt litra, dobe toplo ali vročo vodo na postajah, imajo dobre čase, se potijo, nekateri so obloženi s skrbmi, drugi zopet žive brezbrizno, pojo in se vesele, medtem ko vlak teče počasi naprej. Razumeti je treba, da so ruski vlaki podobni premikajočim se stanovanjem, kjer se dobi vse, kar si kdo poželi.

Napredujemo, oziroma, gibljemo se počasi naprej, ampak vendar napredujemo.

Če so vam razni pesniki in pisci potnih črtih zbudili željo za potovanje po visokih in majestičnih gozdnih lokih, da uživate lepoto krajev, lepih, belih in debelih svetlozelenih brez med divjimi smrekami, da se zabavate po poskakajočih in plesočih vlakih med razpostranimi gozdovi in krasnih letoviščih ob rjavi poti, potem se peljite z vlakom iz Petrograda v Moskvo. Krasna

je taka vožnja posebno spomladi. Ti gozdovi ob železnici in po visokih gorah, lepa polja in livade imajo vso romantičnost naših krajev. Nekako vsakdanja je ta vožnja. Vlak se pomče po deželi in vaseh, po trgih in mestih, kjer vidiš okroglo kupole raznih cerkva, lepe in krasne vile na pobočju gričev in na gričih in potem zopet skoz nezmerno velike gozdove. Ni je dežele na svetu, ki bi imela toliko in tako velikih gozdov, ko je ravno Rusija. In ti gozdovi zelo mičejo zunanje kapitaliste, ki bi radi dobili razne koncesije od sovjetske vlade.

Moskva ne obsega ravno toliko sveta kot pa Petrograd, katerega obkrožavajo velika industrijska predmestja, ampak kraji krog in krog Moskve so romantični, idilni.

Nebo prvega maja opoldne je bilo jasno, ko smo ravno dospeli v Moskvo, na dan proletarskega praznika, na "rdeči dan," dan svetovnega veselja.

Prvi majnik.

Nikogar ni v uradih in vsak je zaposlen s svojim delom, ki mu je določeno za komunistično soboto, delo za prvi majnik. Cele tri ure smo čakali na Nikolajevem kolodvoru in opazovali mlada dekleta, ki so snažila kolodvorske proge in vagone in imele pri tem veliko zabave. Nekatera dekleta so bila oblečena v svilnata krila, zavita v ruska gornja krila s kapami, imele so dobre rokavice in opazili smo, da ima večina manikurirane nohte. Iz postaje spravljajo razno šaro, kar sicer ni lahko delo, ampak nam se je zdelo, da so imele pri tem mnogo zabave. Petero deklet sem opazoval dalj kot eno uro. Tako krasna in zdrava so ta dekleta! In kako so sopihale, ko so rinile vagon naložen z razno šaro! Ena je imela rdečo evetko v svojih črnih laseh in prepašana je bila z rdečim trakom. Druga je pometala stopnice pred vhomom na kolodvor; na sebi je imela dragocen kožuh. In ko sem tako opazoval ta zdrava in bistra dekleta, videl sem v duhu tudi naše parfuma dišeče gospodične na Kurfurstendamm v Berlinu, na tisti ulici Sodome, na tistem tlakiranem vrvišču, kjer je marsikatera naša ženska zgubila vse možnosti za življenje.

Komunistično delo ob sobotah in nedeljah je bolj posvečeno izobrazbi in demonstraciji kot pa čemu drugemu, ampak vseeno se to smatra za koristno delo, ki daleč presega vse smrdeče dišave na Kurfurstendamm v Berlinu. Ko sem se zopet peljal po isti ulici videl sem na stotine vagonov, okrašenih z znaki v akovrstne hvale. Ti emblemi so hvalili in poveličali komunistično delo, ki je bilo opravljeno prvega maja.

Vsakdo v Moskvi je delal prvega maja, pravim, da vsakdo, ki ni bil prav navaden lenuh ali pa prepričan sabotažar. Naš tolmač, ki je šel v mesto da poišče ljudi, ki nam bi preskrbeli stanovanje, nam je povedal, da je videl Bukharina, ki je pometal ulice. Celo Lenin sam je pomel dvor na Kremlinu prvega maja. Jaz sicer vem, da je vse to samo nekaka demonstracija, ampak nikdar poprej še nisimo slišali o takih demonstracijah in so nekaj novega. Nobena s parfumom poškopljena lenuhinja

na Kurfurstendammu v Berlinu ne bi vzela v roke metlo ali pa se celo z rokavicami na rokah dotaknila cestnega smetja; toda vkljub temu je čistopometeni in gladki tlak v Berlinu priča velike korupcije. Dolgo ur smo nestrpno sedeli na stopnicah velikega kolodvora. Neka tovarniška delegacija je korakala mimo, pojoč himno "rdeče zastave," pesem revolucije, pesem ponosnega požrtvovanja. O tej pesmi bom spregovoril še kasneje. Vsak otrok zna to pesem na pamet in jo poje. Delegacija je korakala mimo, ves čas pojoč in pesem je marširala z množico, katero je vodila rdeča zastava. Nek mož, na levi strani prednje vrste je ploskal z rokami in dajal takt; vsi so bili resni.

Avtomobili z rdečimi zvezdami spredaj in rdečimi zastavami na strani šoferja so drveli do govorniških tribun in zbirališč. Vsepovsod, na velikih trgih Moskve, pred tovarnami in po parkih, v dvoranah in gledališčih, povsod so se ta dan zbirali ljudje in poslušali govornike.

Vse, vse je bilo rdeče. Rdeče zastave, rdeči plakati na zidovih, razni rdeči okraski na stolpih, vobče vse je bilo rdeče. Končno pridrvi nek rdeč tovorni avtomobil, v katerega se naložimo in ravno s tako naglico nas odpelje do sovjetskega hotela. Čete otrok gredo mimo, pojoč, drugače pa vlada v mestu tišina, kajti vsak je zaposlen s prazničnim delom. Praznovanje se prične šele popoldne. Popoldne smo šli obiskat nemški koncil, to je središče za nemške vojne jetnike, kjer se sedaj največ pečajo s transportacijo jetnikov, ki jih pošiljajo v domovino. Povabili so nas, da se vdeležimo prvomajniškega praznovanja, ki ga priredi nemški koncil v poslopju tretje Internacionale.

Dvorana, v kateri, mimogrede povedano, je bil umorjen grof Mirbach, je bila natlačeno polna. Vojni jetniki skupaj s svojimi ženami in gosti, ki so bili poslani v Moskvo iz vseh krajev Rusije, kakor tudi vposlajenci nemškega koncila, so čakali na otvoritev proslave in nastopa Balabanove, tajnice tretje Internacionale.

Majhna je ta žehica, prijetne postave, oblečena v črno obleko, njeni lasje že sive in v roki ima palico. Začela je govoriti takoj, dasi je komaj ločila sapo od hitre vožnje z avtomobilom. Njene oči kažejo nekako praznoto, pojemajoč entuziazem, in človek ne vidi v njej groma in strela, tudi nima v rokah bombe ali svitlega meča. Ta ženska je eno samo veliko srce, topeča se milobe. Razloži pomen prazničnega dela in znake visoke pesmi, pesmi o socialističnem človeštvu. V tretji Internacionali zastopa ona italijansko stranko in vsestransko hvali pripravljenost italijanskih sodrugov, da pomagajo trpeči Avstriji. Rekla je, da italijanski sodrugi jemljejo avstrijske otroke, izstradane in otrpljene, in jih odpeljejo v gorke kraje solnčne Italije, na svoja domovja, da tam zanje skrbe.

Temu sledi ples in simbolične predstave. Dve živi sliki kažeta proletarce pod železno peto buržvazije in iste delavce po njihovi osvoboditvi z buržvazijo ležočo na tleh v verigah.

Videl sem slavno baletno plesalko; krasno je plesala, a vkljub temu to ni bilo nikako kazenje golih nog, kakor je to običaj na Tautentzienski ulici v Berlinu. Bil je sicer tudi to ples golih nog, ampak ne razstava mičnih beder. Umetnost je še vedno dobro propagandno sredstvo v Rusiji. Tudi o tem spregovorim kasneje.

Okoli druge ure v jutro, po dolgem in zanimivem debatiranju in razgovarjanju smo šli spat, popolnoma utrujeni in izmučeni vsled premnogih vtisov, ki smo jih dobili na praznik proletarcev.

Sovjetski hotel.

Hoteli v evropskem smislu besede ne eksistirajo niti v Petrogradu, niti v Moskvi. Res je, da imajo porterje in izvoščeeke, ampak nimajo nobenih hotelirskih kočij ali pa hotelirskih komisarjev, ki bi nosili ime hotela na čepicah. Če so poročali iz Revala o vašem prihodu in če imate le količkaj sreče, potem pride po vas avtomobil od ministrstva za zunanje zadeve ali pa od tretje Internacionale. O meni so poročali, ampak sreče nisem imel, kajti bilo je prvega majnika in na ta dan se ni nihče brigal za nas, ker so imeli opravka z drugimi bolj važnimi stvarmi.

Sovjet ima tudi take goste, s katerimi je treba postopati na podlagi gotovega programa in kjer je treba rabiti tudi uradni aparat. Zopet pridejo gosti ministrstva za zunanje zadeve in reči moram, da so vsi uposljenci pri ministrstvu zelo uposljeni in prijazni. Razume se, da je to neke vrste ruska gostoljubnost in prijaznost, kjer se mnogo obljubi, stori pa nič. Vzrok leži največ v tem, ker imajo velike težkoče z organiziranjem, toda človeku se zdi, če večkrat trka na njihova vrata in jih neprestano spominja na to, da čaka. Karakhan se ni nikoli jezil, ampak celo nasmejal se je, ko sem ga opozarjal na to, da vkljub temu, da mi je bil odkazan hotel, sem moral čakati več dni brez vsakega pravega domicila in hrane. Vsak hotel (sovjetska hiša) je pod vodstvom postavljenega upravitelja, ki ima popolno kontrolo nad hotelom in njemu odkazanega teritorija. Svoje delo in početje regulira v smislu instrukcij, ki jih dobi od ministrstva za zunanje zadeve ali pa od tretje Internacionale, ki ima tudi jako lep hotel za svoje goste. Dokler tak upravitelj ne dobi instrukcij, da naj sprejme gosta ali novodošleca, ne bo ganil niti z mezincem in se prav nič ne briga za ugodnost tujca. Ko hitro pa prejme instrukcije, potem pa se ni treba gostom prav nič brigati, kajti vsa skrb pade na upravitelja dotičnega hotela. Gost spi, je in pije v sovjetski hiši, njegovo perilo mu operejo, zlikajo in za vse to ne rabi plačati niti rdečignega centa, še manj pa da bi moral dajati kako napitnino. Radi formalnosti sem moral plačevati 200 rubljev na dan ali približno dve nemški marki.

Toda instrukcije same še ne zadostujejo, kajti vsak gost mora imeti tudi nekak potni listič, zvan "propusk", brez katerega človek ne sme niti stopiti v hotel. Ta listič izda ministrstvo za zunanje zadeve in je veljaven za vse mesto, kajti danes je Rusija še vedno v vojni in ne bilo bi dobro ali pamet-

no, da bi ljudje potovali po leželi brez vsake registracije. Celo ljudje, ki hočejo koga obiskati v hotelu, morajo imeti tako dovoljenje in to radi tega, ker je v Rusiji danes še veliko ogleduhov in po hotelih se teh ljudi ne manjka. Vsak gost, pa naj bo domačin ali tujec, mora imeti "propusk", katerega mora pokazati oboroženim stražam, ki se prav nič ne igrajo in so takoj pripravljene aretirati človeka brez takega "propuska". Največje sovjetske hiše (hoteli) v Moskvi so: Metropol, National in Savoy. Ne kličejo jih več hotele, ampak "prva sovjetska hiša," druga sovjetska hiša", itd. Lobiji so še vedno v teh hotelih, ampak niso več to, kar so bili pred vojno. Mehki blazinasti naslonjači, v katerih so se nekoč šopirile v svilo oblečene in z biseri posipane dame, so izginili. Velika zrcala so pokrita ali pa jih ni več. V Metropolu pa sem videl velikansko ogledalo, katerega je prevrtala krogla in kaže znake hudih bojov, ki so se vršili med buržvazijo in proletarijatom. Zaposljeni vratar s svojim štabom hotelskih strežajev je izginil, ravno tako so izginile razne prodajalne mize, ki so bile nekoč naložene s čokolado, slasčicami, časniki in revijami. Opazovalec ne pase več svojih radovednih oči na uniformah visokih dostojanstvenikov in knezov, ki bi prišli v hotel, da tam najamejo kar cela stanovanja. Vse gre izpod rok trezno in popolnoma na trgovski način. Človeka ne odirajo, pa tudi napitnin ni treba plačati. Sobe so čiste, ravno tako posteljna oprava in perilo, hrana je dobra, čeprav je je malo. (Op. prevajalca.—Dr. Goldschmidt pravi sarkastično, da je dobil dosti kaše, malo krompirja, malo mesa, veliko čaja, ravno tako kruha in le malo surovega masla).

V sobah sovjetskih hiš je najti še mnogo prejšnjega splendorja, ki pa se ne blišči več tako kot v carističnih časih. Zofe, divani, naslonjači in taka sobna ropetija je že zgubila precej blišča, kakor ga je buržvazija, ampak to je razumljivo, ker ima ruski narod mnoge druge nujnejše naloge in nima časa, da bi brisal prah na tem pohištvu. Človek se mora zadovoljiti s tem, kar je in vsak bo pritrdil, da so hotelski vslužbenci (seveda vsi vladni nameščenci) od upravitelja doli do zadnje sobarice zelo vljudni, pošteni in delavni ljudje.

Nekateri hoteli imajo telefon v vsaki sobi in centrala vam da hitro zvezo. Operatorice na telefonskih centralah imajo precej opravka, toda telefonske zveze in hitrost postrežbe je veliko boljša kot v Berlinu.

Dalje prihodnjič.

Stvari, ki jih potrebujejo ljudje skupno, naj bodo tudi skupna last, stvari pa, ki se potrebujejo privatno, naj bodo privatna last.

Vsak delavec naj dobi polno vrednost svojega dela — vsak po svojih dejanjih.

Vlada po ljudstvu in za ljudstvo, upravljana potom referendumu in odpoklica. To bi rodilo pravičnost, ki je socializem.

Anton Čehov:

TO JE BILA ONA.

— Povejte nam kaj, Pjotr Ivanovič! — so dejala dekleta.

Polkovnik si je zavil al brke, zakrohcal in začel:

— V letu 1943. je bilo, ko je naš polk stal pod Čenstohovom. In pripomniti je treba, moje cenjene, zima je bila tisto leto tako ljuta, in ni bilo dne, da si ne bi vojaki na straži odmrznili nosov ali da bi metež ne bil zametel potov. Škripajoči mraz, ki je nastopil koncem oktobra, ni odnehal prav do aprila. Tiste čase, vidite, nisem bil tako star, prekajen tulec, kakor sem sedaj, ampak, lahko si predstavljate, mladenič, mleko in kri, skratka: fant od fare sem bil. Gizdav sem bil kakor pav, z denarjem sem razsipal na desno in na levo in svoje brke sem vihal kakor noben praporščak na svetu. Le z očesom sem pomežiknil, z ostrogo sem zaropotal in brke navihal, pa se je najošabnejša krasotica izpremenila v poslušno jagnje. In željan sem bil ženskih kakor pajek muh, in če bi vam, cenjene, začel naštevati Židovke in Poljačke, ki so mi svoj čas visele na vratu, tedaj, bodite uverjene, matematika ne pozna dovolj števil . . . Pridenite vsemu temu še to, da sem bil polkovni adjutant, da sem imenitno plesal mazurko in da sem bil oženjen s prekrasno žensko — bog ji daj večni mir in pokoj. Kakšen razposajenec in bistra glavica sem bil, si ne morete predstavljati. Če se je v okraju zgodil kak ljubezenski kozolec, če je kdo šlahčiča vsekcal po gebcu, so vsi kazali s prstom na praporščaka Vivertova.

Kot adjutant sem mnogo letal po okraju. Zdaj sem jezdil po nakupu ovsa ali sena, zdaj zopet sem prodajal židom in panom vojaške konje, a najčeseje sem s službeno pretvezo skakal k panočkam na randevu, ali pa k bogatim graščakom na karte . . . Na sveti večer, prav dobro se spominjam, sem se peljal iz Čenstohova v Ševaljke, kamor so me poslali po službenih opravkih. Vreme je bilo, rečem vam, neznosno . . . Mraz je škripal in se srdil, da so celo konji krehali, a jaz in moj voznik sva se prej ko v pol ure izpremenila v ledeni sveči . . . Ampak z mrazom se človek še zboga za silo, a pomislite: sredi pota je naenkrat vstal metež. Beli prt se je v trenutku obvil kakor vrag pred zornico, veter je zaječal, kakor da bi mu ugrabil ženo, cesta je izginila. Prej nego v desetih minutah je mene, voznika in konje sneg popolnoma pobelil.

— Blagorodini gospod, pot smo zgrešili! — je dejal voznik.

— Eh, vrag te vzemi! Kam pa si gledal, tepec? Vozi kar vpred, morda se nataknemo na človeško bivališče!

In res, vozili smo se, vozili, sukali se in sukali in okoli polnoči so zadeli naši konji ob vrata graščine, kakor smo pozneje izvedeli, bogatega Poljaka grofa Bojadlovskega. Poljaki in Židje, to je zame vse eno, kakor hren po obedu, ampak po pravici rečeno: šla-

hta je gostoljubno pleme in ni jih bolj strastnih ženic, kakor so panočke.

Odrpli so nam vrata . . . Sam grof Bojadlovski je živel tisti čas ravno v Parizu, in sprejel nas je njegov oskrbnik, Poljak Kazimir Kapeinski. Ni še potekla ura, pa sem že sedel v oskrbnikovem poslopju in ljubimkoval z njegovo ženo, pil in igral na karte. Dobivši pet cekinov in napivši se, sem hotel spat. Ker ni bilo prostora v oskrbnikovem poslopju, so me odvedli v eno izmed grofovskih sob.

— Ali se ne bojite strahov? — me je vprašal oskrbnik in me peljal v malo sobo poleg ogromne in hladne dvorane.

— Ali tukaj straši? — sem ga vprašal poslušajoč, kako zamolkel odmev ponavlja moje besede in korake.

— Ne vem, — se je zasmel Poljak, — ampak zdi se mi, da je ta kraj izredno prikladen za strahove in nečiste duhove.

Dobro sem bil zavrit v ovratnico in pijan sem bil kakor štirideset tisoč čevljarjev, ampak priznavam, da me je ob teh besedah po vsem životu spreletel mrz. Vrag vzemi, raje sto Čerkesov kakor en sam strah! Ampak kaj sem hotel — slekel sem se in legel . . . Moja lučka je le prav slabo razsvetljevala stene, a na stenah si lahko predstavljate, so bili portreti prednikov, eden strahotnejši od drugega, starinsko orožje, lovski rogovi in druga fantazmagorija . . . Tiho je bilo kakor v grobu, le v sosedni sobani so škrtale miši in je pokalo presušeno pohištvo; za oknom se je pripravljalo nekaj peklenskega. Veter je odpeval žalostinke, drevje se je pripogibalo in po oknu je turobno trkalo in škripalo. Dodenite k temu, da se mi je vrtela glava in z glavo svet . . . Ko sem zatisnil oči, se mi je zazdelo, da roma moja postelj po vsem zapuščenem domu in se lovi mance z duhovi. Da zmanjšam svoj strah, sem ugasnil svečo — pri svitu so puščobne sobe še vse strašnejše nego v temi . . .

Tri dekleta, poslušajoča polkovnika, so se pri-maknila bliže k pripovedovalcu in niso genile oči od njega.

— Bolj ko sem se trudil, da bi zaspal, — je nadaljeval polkovnik, — bolj je spanec bežal od mene. Zdaj se mi je zazdelo, da se plazijo tatje skozi okno, zdaj sem zadaj slišal šepet, zdaj se je zopet nekdo dotaknil mojega pleča — prikazovala se mi je pošast, znana vsakomur, z razburjenimi živci. Sedaj pa mislite, v tem vražjem kaosu glasov začujem razločno šum, podoben šaranju šlap. Poslušam, poslušam, — in kaj mislite? — slišim, da stopa nekdo k mojim durim, zakašlja in jih odpira . . .

— Kdo je tu? — vprašam in vstanem.

— Jaz sem . . . neboj se! — odgovori ženski glas.

Odpravil sem se k durim . . . Poteklo je nekaj sekund, pa sem začutil, kako sta mi dve ženski roki, mehki kakor puh, legli okolu pleč.

— Ljubim te . . . Dražji si mi od življenja, — je dejal prijeten ženski glasek.

Goreč dih se je dotaknil mojih lic . . . Pozabil sem na metež, na duhove, na vse na svetu, z roko

sem objel taljo . . . Oh, kakšna talja! Take talje izgotavlja priroda le na izrečno naročilo, vsakih deset let enkrat. Tenka, kakor izklesana, strastna, kakor dih mladeniča! Nisem prenesel, pritisnil sem jo k sebi v tesnem objemu . . . Najina usta so se zlija v krepak, dolg poljub in . . . prisegam vam pri vseh ženskah tega sveta, tega poljuba ne pozabim do groba.

Polkovnik je obmolnil, popil pol kozarca vode in nadaljeval nižje:

— Ko sem drugi dan pogledal skozi okno, sem uvidel, da so še hujši zameti . . . Odpeljati se nisem mogel. Ves dan sem sedel pri oskrbniku, igral karte in pil. Zvečer sem bil zopet v puščobnem domu in ravno opolnoči sem zopet objemal znano taljo . . . Da, gospodične, če ne bi bilo ljubezni, bi bil od dolgega časa poginil, zapil bi se bil gotovo.

Polkovnik je vzdihnil, vstal in molče stopal po salonu.

— No . . . in kaj je bilo potem? — je vprašala ena gospodičen, umirajoča od pričakovanja.

— Nič. Naslednji dan sem se že odpeljal.

— No . . . in kdo je bila ta ženska? — so nestrpnostno vprašale gospodične.

— Jasno je, kdo!

— Nič ni jasno . . .

— To je bila moja žena!

Vse tri gospodične so skočile kvišku, skoro da užaljane.

— Kaj . . . Kako? — so vprašale.

— Oh moj bog, kaj je tu nejasnega? — je dejal polkovnik jezno in skomizgnil s pleči. — Mislim, da sem se dosti jasno izražal! V Ševeljko sem se peljal z ženo . . . Prenočevala je ona v puščobnem domu, v sosednji sobi . . . To je prav jasno!

— Nnn . . . — so izpregovorile gospodične in razočarano spustile roke. — Začeli ste lepo, a končali, bog ve, kako . . . Žena . . . Odpustite, to ni prav nič interesantno in . . . tudi pametno ni.

— Čudno! Torej ve bi hotele, da to ni bila moja zakonska žena, ampak kakšna postranska ženica! Eh, gospodične, gospodinčne! Če sedaj tako sodite, kaj bo, kadar se omožite?

Gospodične so bile v zadregi. Namrdnile so se, namršile čelo in razočarano zavezale. Večerje se niso pritaknile, iz kruha so gnetle kroglice in molčale.

— Ne, to je . . . brezvestno! — je vzkliknila ena izmed njih. — Zakaj ste začeli, če je tak konec. Nič lepega ni v tej povesti . . .

— Začeli ste tako zapeljivo in . . . naenkrat, odtrgali . . . — je dostavila druga.

— No, no, no . . . saj sem se le pošalil . . . — je dejal polkovnik. Ne jezite se, gospodične, saj sem se le pošalil. To ni bila moja, ampak oskrbnikova žena . . .

— Da?!

Gospodične so se mahoma zveselile, oči so se jim zasvetile . . . Primeknile so se k polkovniku, in natakajoč mu vina obsipale starca z vprašanji. Dolgočasje je izginilo, kmalu je izginila tudi večerja, zakaj gospodične so dobile hud apetit.

Iskanje najstarejšega človeka v Aziji.

Eugen Dubois, nizozemski vojaški zdravnik, je leta 1891. kopal blizu Trinila na otoku Javi iska-joč fosilov (okamenin) in pri tem delu je našel kos človeške črepinje, dva zoba in kost noge v kolku. Dubois je odkril najstarejše ostanke človeka, kar jih do danes pozna znanstveni svet. Po lobanji je soditi, da pripada skrajno zgodnjemu človeku ali pravzaprav predčloveški, človeku podobni živali, ki je živela približno pred pol milijona leti. Nekateri znanstveniki smatrajo tega specimena za prehodni člen med opico in človekom. Pozneje so bili odkriti še drugi ostanke predzgodovinskega človeka, kot n. pr. blizu Heidelberga v južni Nemčiji, kjer so našli spodnjo čeljust, toda javski človek je doslej še vedno najstarejši; heidelberška čeljust se računa na 250,000 let starosti.

Izvemši omenjenih ostankov na Javi so bili vsi drugi človeški fosili najdeni v Evropi, kar jih namreč imamo do danes. Kljub temu so učenjaki mnenja, da je Azija pradomovina človeškega rodu, in če se kdaj hoče odkriti sled originalnega človeka, drži ta sled na veliko planoto v centralni Aziji severno od Himalajev.

Predmet tega vprašanja je zelo zanimiv. Kako je delovala evolucija, ki je naredila iz opice človeka, kakšen je bil naprimitivnejši človek in kako je živel — o vsem tem imamo mnogo teorij, toda faktov je še zelo malo.

Ali zdi se, da bo tudi to vprašanje rešeno prejalislej. American Museum of Natural History s sodelovanjem Ameriško-azijatske asociacije in ameriške revije "Asia" je organiziral veliko ekspedicijo, ki odpotuje v centralno Azijo z namenom, da išče ostanke najstarejšega človeka na svetu. Ta znanstvena ekspedicijska bo največja, kar jih je še obiskalo Azijo iz katerekoli zapadne države. Ekspedicijska bo delala v mnogih penogah moderne vede; imela bo v svoji sredi geologe, geografje, starinoslovce in druge veščake, ki bodo proučevali do zdaj še neznana divja ljudstva, bivajoča v gorah srednje Azije, dalje nove živali, ki jih mislijo najti itd. Ekspedicijsko bo vodil Roy Chapman Andrews, znani raziskovalec, ki je bil že dvakrat v Aziji, in njegovo delo bo trajalo najmanj pet let.

Voditelji seveda niso sigurni, da najdejo kakšne ostanke prastarega človeka, toda njihov cilj je, da poskusijo in preiščejo vse tiste dele Azije, ki še niso bili preiskani in tako ugotovijo ali pa ovržejo staro teorijo, da je v vznožju himalajskih gora tekla zibel človeškega rodu. Iskanje fosilov je zelo težavno in vsa važna zbirka, ki je bila najdena tekom zadnjih sto let, se lahko prešteje na prste. Ložje je iskati zlato kot pa fosile, toda iskanje zadnjih je bolj interesantno.

Ekspedicijska je pa zagotovljena o dobrih rezultatih, čeprav ne najde človeških ostankov. V krajih, kamor še ni stopila noga civiliziranega človeka, žive nedvomno še neznane vrste živalij — se-

salecev, ptičev in reptilov — in poleg teh so dotični gorski kraji z globokimi dolinami naseljeni z divjimi ljudmi, ki niso za znanstveni svet nič manj zanimivi kot fosili primitivnega človeka. V omenjenih divjih rodovih upajo učenjaki najti ostanke predzgodovinskih plemen, katerih življenje se ni prav nič spremenilo tekom treh ali petih tisoč let.

Centralna Azija se ne smatra le zibelka človeštva, temveč tudi središče vseh živalskih vrst, ki danes žive v Evropi, Ameriki in drugih delih sveta. Tako na primer so ameriški jeleni (los, mus) in koze s Skalnatih gora azijatskega izvora, ki so prišle v Ameriko po zemeljski ožini v sedanjem Beringsem morju, katera je eksistirala pred sto tisoč leti.

Problem človeštva je v tesni zvezi z življenjem živalstva. Primitivni človek je bil lovec. Prve geološke dobe so bile drugačne od sedanje; površina zemlje se je večkrat menjala. Kjer so danes morja in velika jezera, je bila nekoč suha zemlja z visokimi gorami, a kjer je danes suha zemlja, je bilo enkrat v večini morje. Kontinenti so bili drugače razdeljeni. Tako na primer kažejo mnoga znamenja, da je bila v davni sekundarni dobi (Devonijska perijoda) Afrika zvezana z južno Ameriko z veliko celino, katero učenjaki imenujejo Govanijo; sedanji Atlantični ocean je bil takrat veliko jezero, obdano kroginkrog s suho zemljo. Geologi pravijo, da je eksistiral velik kontinent tudi tam, kjer je danes Pacifik, ki je vezal južno Ameriko z Azijō. Dejstvo, da so si živali v Aziji in Ameriki v sorodu, potrjuje to domnevanje, ker drugače ne bi mogle biti, ako bi ne bilo poti po suhem z enega kontinenta na drugega. Živali so potovale po "suhih mostovih" in se razširile po vseh kontinentih, kjerkoli je bil pogoj za obstanek.

V času, ko se je pojavil človek, so živeli gigantični nosorožci, bizani, mamoti (predniki slona, volkovi, medvedje in tigri, ki so bili njegovi največji sovražniki poleg reptilov. Prvi divji ljudje, ki so bili sami malo več kot živali, so se družili v svrhu obrambe proti zverem na tleh. Ko je rasel njihov razum, so divjaki vodili ofenzivno vojno proti zverinam z raznovrstnim primitivnim orožjem, s katerim so napadali živali na planem in v gozdovih: končno so ljudje ubijali živali zaradi hrane in kože. Na ta način so živali bežale pred ljudmi, divjaki so se pa selili v nove kraje, kjer je bilo več živalskega plena. Vrhutega je imela klima takoj od začetka velik vpliv na življenje človeka in živalij.

(Konec prihodnjic.)

Ovadu je sam sebi zoperna prikazen. Če denuncira po krivem, je zločinec. Če se pa s tem še baha, se mora človeku želodec obračati.

Če hoče kdo sam biti hlapec, mu ni zameriti, druge tlačiti v hlapčevstvo je pa podlost, katere ni nikomur treba prenašati.

UTRINKI.

Na zborovanju Lige narodov, ki se vrši v Genovi, Švica, je dejal senator La Fontaine, član belgijske delegacije, da je treba ljudstvu jasno povedati, da svet še ni pripravljen za razorožitev. "Čas za razorožitev armad še ni prišel", pravi La Fontaine; "predno pride razoroženje, morajo na svetu zavladati popolnoma drugačne ideje, kakor so bile pred vojno". La Fontaine ima prav. Razorožitev armad je nemogoča, dokler bomo imeli kapitalistični sistem, ki potrebuje armade za trgovske in imperialistične ekspanzije. Delovanje za pristop Zedinjenih držav v Ligo narodov je živahen predmet na zborovanju. Delegacije vseh držav so edine v mnenju, da je nujno potrebno, da pristopi v njo tudi ta ameriška republika. Nekatere delegacije so za spremembo tistih točk v konstituciji Lige narodov, s katerimi se ne strinja republičanska stranka, ki je zmaga na vsi črti pri zadnjih predsedniških volitvah. Anglija in škandinavske dežele bi rade, da se dovoli tudi Nemčiji pristop v Ligo. Francija in Belgija nasprotujeta, medtem, ko bosta Bolgarija in nemška Avstrija najbrž sprejete.

Ministrski predsednik Milenko Vesnič, ki je vodil jugoslovansko delegacijo pri pogajanjih z Italijo za "rešitev" jadranskega vprašanja, je dejal poročevalcu Corriere della Sera, da se je z italijansko-jugoslovanskim sporazumom pridobila mala ententa močnega prijatelja, kar bo še bolj onemogočilo povratek Habsburžanov, ki žele obnoviti avstro-ogrsko monarhijo. Bolje je bilo žrtvovati nekaj kvadratnih kilometrov teritorija, pa pridobiti močnega prijatelja, kakor pa ostati v nevarnosti od dveh strani, pravijo srbski diplomatje.

Slovenski listi, ki so drli med vojno čez drn in strn za londonskim odborom in njegovo kraljevaško propagando, so zadnje čase polni jokavih člankov in napadov na Srbijo, ker je izdala Slovenijo italijanskim imperialistim. Čudno logiko imajo ti slovenski "žurnalisti". Med vojno so povzdigovali Srbijo v deveto nebo, sedaj pa jo napadajo na vse pretege. Zupan poziva Slovence, naj se izselijo v Ameriko, "Amerikanski Slovenec" pa namiguje, da je bila avstrijska monarhija vendarle še najboljša. Taki so ti monarhisti, ki niso nikdar odkritosrečni, razun v hlapčevanju gospodarjem s kronami in brez kron. Clevelandski Pire naj rajše lista po "A. S.", "Glasilu K. S. K. J." in svojem lastnem listu, pa bo spoznal, kje je doma "šviga-švagarstvo". Pri "Proletarcu" ga ni, pa četudi mu g. Pire očita izmišljene šviga-švagarške grehe.

Francija bo imela stalno armado 800,000 mož, vojaška služba bo obvezna in vsak fizično sposoben možki bo moral služiti v armadi dve leti; po letu 1922 pa 18 mesecev. Vojno ministrstvo zahteva od parlamenta dovoljenje ogromnih svot v vojne name-

ne. V svojem poročilu parlamentu je francoski vojni minister med drugim dejal: "Nemčija zopet izdeluje municijo in misli samo na maščevanje nad Francijo".

Versaljski mir je za Francijo ravno tako nesrečen, kakor za Nemčijo in do tega spoznanja so prišli celo nekateri francoski reakcionarji, ki pravijo, da bi bil za Francijo mir brez odškodnin boljši, kakor pa versaljski mir, ki je poln obljub, ki pa se ne izpolnjujejo.

Vzdrževanje armade 800,000 mož bo stalo Francijo 6,000,000,000 frankov (\$1,200,000,000 v normalni valuti). To je blagoslov miru, ki je napravil 60,000,000 Nemcev za dolžnike Franciji. Tak mir ne more roditi nič drugega, kakor pripravlanje za novo vojno, ki bo izbruhnila ob prvi priložnosti. Rešitev more dati le socializem.

Uradno seštevanje glasov po okrajih in državah se počasi vrši in natančne številke vseh oddanih glasov za razne predsedniške kandidate še vedno niso objavljene. Sodi se, da je bilo oddanih skupaj od 28 do 30 milijonov glasov, izmed katerih je dobil Harding do 17 milijonov, Cox do 9 milijonov, Debs čez dva milijona, Christensen čez 500,000, Watkins 200,000 in McCauley do 50,000. Glasovalo je do 15 milijonov žensk, drugi so možki glasovi.

Glavni urad socialistične stranke poroča, da je bilo vsled nepopolne socialistične organizacije nasprotnikom omogočeno ukrasti stotisoče socialističnih glasov, ker ni imela stranka na vseh voliščih svojih ljudi, ki bi pazili pri štetju. Mnogo socialističnih glasovnic pa je bilo uničenih.

Press Service soc. stranke poroča, da na podlagi sedanjih podatkov o goljufijah na voliščih sklepa, da je bilo Debsu odvzetih en milijon glasov.

Korupeije na voliščih se bodo še dolgo dogajale. Ali lahko se jih omeji, če so opozicionalne stranke dobro organizirane in imajo na voliščih pri štetju glasov svoje zastopnike. Ameriško delavstvo se bo moralo v svojem lastnem interesu bolj zanimati za svojo politično organizacijo, ki je socialistična stranka.

Obsojati vojno, pa odobravati kapitalizem, je tako, kakor pihati na krop, da ne bi vrel, ko stoji na ognju.

Ivan Molek:

GORELO JE . . .

Gorelo je . . . Požar je šel čez svet.
Takrat smo vas spoznali . . .
Zgorele pleve in osine so in smet,
le zrnje in zlato: značaji so ostali.

Vihar je bil . . . V zatišje vas pognal,
in tam kot vrabci se tiščite.
Z dreves je naših suho listje piš pobral,
v nižavah zdaj trohnite . . .

Glasovi iz našega gibanja.

Uspehi organiziranega dela.

Lawrence, Pa. — Zadnjih par let se je nahajalo socialistično gibanje v znamenju polemike. Polemiziralo se je v listih, na shodih in v privatnih prostorih v krogu vesele družbe, ki je revolucionirala pri pijači. Ta daje korajžo in če je človek tako družbo poslušal, se je samemu sebi čudil, kako je mogoče, da so ga drugi v zavednosti tako zelo prehiteli, medtem, ko je on capljaj s svojo organizacijo, ki je bila še coklja napredku. Take utise je lahko vsakdo dobil, če je imel mnogo prilike priti med ljudi.

Polemike smo imeli že toliko, da je je že skoro preveč, raditega se je bom jaz po možnosti v tem spisu ognil in poročal le o našem lokalnem gibanju za socializem. S poročilom prihajam morda že nekoliko pozno, ampak je na mestu.

Ko smo se po vročih debatah nekoliko uhladili, smo prišli eno nedeljo meseca julija s predlogom za ustanovitev socialističnega kluba, da bomo v stanu agilno delovati v kampanji za predsedniške volitve. Predlog je bil sprejet in v kljub je pristopilo šestnajst članov. Danes, po štirih mesecih, jih ima že 35 članov, ne samo zapisanih v klubovih knjigah, ampak so v resnici aktivni člani. Kdor se želi prepričati, naj pride med te naše ljudi, pa bo spoznal, da ima opraviti z delavci, ki razumejo politična in gospodarska vprašanja in ki vedo, da je delo uspešno le v organizaciji.

Da ni mogoče brez socialistične organizacije napraviti tega dela, kakor smo ga izvršili tukaj v zadnji volilni kampanji, mislim, da ni potrebno posebej povdarjati. Vodili smo volilno agitacijo med drugimi narodnosti in dobivali zanje govornike, širili smo kampanjsko literaturo in uspehi so se pokazali. Ko je bilo končano štetje glasov, sta beležili republikanska in demokratska stranka skupaj komaj toliko glasov, kakor socialistična. To je delo socialistične aktivne organizacije. Ko bi se delalo povsod s tako energijo, bi bila zmaga na naši strani. Nasprotno stranke so vselej hitele objavljati volilne rezultate, toda sedaj so molčale, ker glasovanje ni izpadlo v njihov v prilogo.

Kot posamezniki ne štejemo mnogo, niti ne kot narod, ker je majhen. Kot delavci, organizirani v socialističnem klubu, štejemo več, ker se nam s tem odpre polje za socialistično propagando med delavstvom vseh narodov, s katerimi imamo priliko priti v dotiko. Tega dejstva se moramo zavedati, pa se ne bo v toliki meri omalovaževala organizacija od strani celo takih, ki smatrajo, da so razredno zavedni, pa ne store ničesar za organizacijo.

Za Jugoslovansko Socialistično Zvezo upam, da pride iz kaotičnega položaja zadnjih let pojačana. K temu bo mnogo pripomogla tudi organizatorjeva tura po naših naselbinah. Ravno to velja za naše glasilo Proletarca. S širjenjem Proletarca se bo širila tudi socialistična misel med slovenskim delavstvom v Ameriki in s tem bodo naše bodoče kampanje uspešnejše.

Sodrug Debs je podal apel ameriškemu socialističnemu delavstvu, naj prične takoj po volitvah 2. novembra s kampanjo za leto 1924. Mi morami slediti temu klicu. Naše delo mora biti smoteno, da pridobimo maso z vzgojo za socializem. Mi nimamo milijonov, kakor kapitalistične seranke, da bi z ogromnimi svotami denarja hipnotizirali ameriško ljudstvo nekaj tednov pred volitvami. Socialistična stranka apelira

na zdrav razum delavcev s svojim programom in svojim delovanjem. Socialistična stranka pa je organizacija malih skupin, ki morajo vršiti propagatorično delo. Naloga socialistov v prvi vrsti je, da pridobe svoje delavske tovariše za pristop v socialistično organizacijo in da jih pridobe za čitanje socialistične literature. To delavstvo je treba pridobiti, da se naroči na socialistične liste, ki so res delavski, ne pa na take, ki nosijo le napis "delavski list". Socialistični list mora biti lastnina socialistične organizacije in to je naš "Proletarec".

Zgodaj spomladi bomo tu pričeli s povečano aktivnostjo za ojačanje J. S. Z. v zapadni Pennsylvaniji in ravno tako za "Proletarca". Za sedaj pa apeliramo na vse tiste naselbine, ki še nimajo socialističnih klubov, naj gredo na delo, da si jih ustanove. Ko bomo enkrat imeli povsod naše klube, bomo polje našega delovanja razširili in delali skupne načrte za naše bodoče delo in naloge. Slovenski delavci, sodelujte pri delu za pojačanje J. S. Z. in s tem tudi ameriške socialistične stranke in vsega mednarodnega delavskega gibanja. Pomagajmo osvoboditi pionirje socialističnega dela v tej deželi iz krempljev reakcije. To storimo najlažje s tem, če delujemo za socializem in s tem za boljšo bodočnost vsega človeštva.

John Terčelj.

Tajništvo slov. soc. kluba št. 27, J. S. Z. v Clevelandu, O., je prevzel sodrug Leo Poljšak, 6710 Bliss Ave. Dosedanji tajnik sodrug Anton Grden odpotuje iz Clevelanda.

Lawrence, Pa. — Naznanjam članstvu soc kluba št. 184, J. S. Z., da se v bodoče vrše naše seje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne. Na naše seje so dobrodošli vsi, in ne samo člani, kajti vprašanja, ki jih imamo na dnevnem redu, se ne tičejo samo našega članstva, ampak vsega delavstva.

John Terčelj, tajnik.

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V DRŽAVI WISCONSIN IN ILLINOIS.

Sodrug J. Oven, ki se muhi sedaj v državi Ohio, se vrne v kratkem v Chicago, od koder se poda v Wisconsin in pozneje po državi Illinois.

Koraki za organiziranje njegovih shodov, predavanj ali sestankov po državi Wisconsin, so že podvzeti.

Socialistični klubi v državi Illinois in podporna društva, ki bi hotela prirediti zanj shod, predavanja ali sestanek, na katerem opravi sodrug Oven svojo agitacijo, bodisi da ustanovi socialistični klub, kjer ga še ni, in pridobi novih članov, kjer so že klubi, kakor da pridobi "Proletarcu" novih naročnikov, naj naznanijo svojo željo takoj tajništvu J. S. Z., da jim odredi datum in objavi priredbo v "Prosveti" in v "Proletarcu".

Shodi ali sestanki po državi Illinois se začno prvi teden v januarju 1921. Iz države Illinois se poda sodrug Oven v Kansas.

Menda ni treba naglašati, da se začenja za delavstvo nova kampanja; organiziranje in izobrazba, ki je delavstvu potrebna in ki jo mora imeti, če hoče, da bodo uspehi večji. Tudi socialistična stranka in druge narodnostne socialistične skupine začno s

kampanjo za 1924. in pošljejo svoje govornike v vse kraje dežele.

Sodrug Oven je dober govornik in predavatelj, in zato njegovi nastopi po naselbinah ne bodo brez uspeha. Sodrug in somišljeniki: javite se za priredbo njegovih shodov, predavanj ali sestankov!

Tajništvo J. S. Z.

LISTU V PODPORO.

Chicago, Ill. — Žensko društvo "Nada", št. 102, SNPJ.	\$5.00
Huntington, Ark. — Po 25c: John Morsy, Louis Novak, Martin Pucelj, Rudolf Šilc, Anton Medved, Math Podobnig; Ciril Medved, 80c; John Petrič, 40c; Frank Zaitz, 50c; Mihael Walentin, 10c; J. Hauptman, 20c; skupaj	3.50
Taylorville, Ill. — Jacob Brancel	.50
Pittsburgh, Pa.—Anna Skerl	.50
Avella, Pa. — Frank Bregar	1.90
Bryant, Okla. — Joseph Mernuh	.50
Pittsburgh, Pa. — Anton Jankovich (na potovanju)	1.00
Chicago, Ill. — F. Z.	1.00
Skupaj	\$13.90
Zadnji izkaz	588.77
Skupaj do 20. novembra	\$602.67

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na Proletarca so poslali: Paul Les, Ralphton, Pa., 5; L. Krašna, Conemaugh, Pa., 5; L. Urbančič, Detroit, Mich., 10; M. Podboy, Collinwood, O., 6; F. Maroh, Milwaukee, Wis., 3; F. Z., Chicago, Ill., 2; F. Mivšek, Waukegan, —N. Chicago, Ill., 3; Anton Slabe, Dubuque, Ia., 8; A. Grden, Cleveland, O., 1; J. O., Ohio, 16; J. R. Shprohar, Irwin, Pa., 1; J. Terčelj, Lawrence, Pa., 2; J. Miklich, Johnstown, Pa., 1; Jacob Bergant, Power Point, O., 2; John Teran, Ely, Minn., 2; J. Maticič, Luzerne, Pa., 1; J. F. France-skin, Cleveland, O., 1; L. Gorjup, Cleveland, 3; Jos. Čebular, Vandling, Pa., 1; A. Komar, Cleveland, 4; Fr. Bregar, Avella, Pa., 5; August Orel, So. Fork, Pa., 2; A. Zornik, Herminie, 1.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsako četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam.—Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevaljmo geslo: "V organizaciji je moč." — Tajnik kluba št. 27, JSZ.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležuje sej. Prijeljte s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji. John Kresse, 396 4th Ave.

SEJE KLUBA ŠT. 1, JSZ.

v Chicagi se vrše vsaki tretji petek v mesecu v dvorani SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave. Pridobivajte klubovih članov in socializmu novih bojevnikov. — Poleg rednega dnevnega reda imamo na naših sejah tudi diskuzije o važnih dnevnih vprašanjih. Ako še niste član, vas bo poset ene naše seje prepričal o potrebi socialistične organizacije, postali boste član in prihajali redno k sejam, kakor naši drugi člani. Organizator.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. se vrši dne 11. decembra (drugo soboto v mesecu) v klubovih prostorih na 424 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

NAROČNIKOM V DETROITU.

Ker se v Detroitu vse hišne številke spreminjajo, prosimo naše naročnike, naj nam te spremembe sporoče, kakor hitro pridejo v veljavo. Obvestite nas potem dopisnice na kateri naznanite prejšnji in novi naslov, ali pa sporočite spremembo sodrugu L. Urbančiču, 250 Frederick Ave. — Upravništvo.

Pravila socialistične stranke.

Sprejeta na splošnem glasovanju dne 13. jan. 1920.

Uvod.

Socialistična stranka Zedinjenih držav je politični izraz delavskih interesov v tej deželi in je del mednarodnega delavskega gibanja.

Gospodarski sistem današnje družbe temelji na privatnem lastništvu in kontroli družbi potrebnih sredstev za proizvodnjo in izkoriščanju delavcev, ki upravljajo sredstva produkcije za dobiček tistih, ki so lastniki teh sredstev.

Interesi teh dveh razredov so diametralno nasprotni. V interesu kapitalističnega razreda je, da ohrani sedanji sistem in obdrži za se kolikor mogoče največji del proizvodnje. V interesu delavskega razreda je, da izboljšuje svoje življenje in da si zasigura, dokler je ta sistem na površju, največji del svoje proizvodnje, in da odpravi kakor hitro mogoče tudi ta sistem.

V kolikor se člani nasprotujočih si razredov bolj zavedajo teh dejstev, toliko bolj se vsak prizadeva, da svoje interese proti drugemu pospeši.

To je tisti dejstveni spopad interesov, ki ga imenujemo razredni boj.

Kapitalistični razred kontrolira s kontroliranjem starih političnih strank državno moč in jo izrablja, da si zasigura in utrdi svoje stališče. Brez take državne kontrole bi bilo vzdrževanje gospodarske moči ne vzdržljivo. Delavci morajo iztrgati vladno kontrolo gospodarjem iz rok in jo vporabiti za gradbo novega družabnega reda, ki bo socialističen.

Socialistična stranka si prizadeva, da organizira delavski razred za neodvisno politično akcijo, ne le da z njo izboljša svoje takojšnje razmere, temveč za revolucionarne cilje, to je, da se naredi konec izkoriščanju in razrednemu režimu. Taka politična akcija je za osvoboditev proletarijata in dosege resnične svobode za vse ljudstvo, absolutno potrebna.

Za doseg tega cilja je potrebno, da je delavski razred dobro organiziran tudi na gospodarskem po-

lju, in sicer tako, da vrši boje za iste revolucionarne cilje; in socialistična stranka se zavezuje, da bo dala pri nalogah organiziranja takih industrialnih organizacij, ki vodijo tak osvobojevalen boj, svojo pomoč.

Temeljni cilj socialistične stranke je izvedba podružabljenja in demokratične kontrole nad vsemi sredstvi proizvodnje — odprava profita, najemnine in obresti, in da se onemogoči slehernemu jemati delež proizvodnje, ki se je ni vdeležil s svojim delom; da izpremeni sedanjo razredno družbo v družbo enakopravnih, kjer bodo interesi enega interesi vseh.

Temu cilju podrejeno in dostopno podpira vsak korak za izboljšanje delavskih razmer, ki povečuje bojno moč tega razreda v sedanji družbi.

ČLEN I.

Ime.

Toč. 1. Ime te organizacije je "Socialistična stranka" (Socialist Party), izvzemši v državah, kjer zakon zahteva drugače.

ČLEN II.

Članstvo.

Toč. 1. Politična akcija, ki je zapopadena v tem odstavku, pomeni vdeleževanje volitev za javne urade in praktično postavodajo, kakor upravnega dela v soglasju platforme socialistične stranke, da se doseže kontrola vladne moči, da se odpravi sedanji kapitalistični sistem in nadomesti s socialističnim.

Toč. 2. Vsaka oseba, bivajoča v Zedin. državah, stara osemnajst in več let, brez razlike spola, plemena, polti ali vere, ki je pretrgala vse vezi z drugimi političnimi strankami in političnimi organizacijami, in ki priznava politično delo in neomejene politične pravice za oba spola, je lahko član te stranke.

Toč. 3. Oseba, nameščena v političnem uradu katerekoli druge kot socialistične stranke, nemore postati član socialistične stranke brez sporazuma svoje državne organizacije; istotako ne sme noben član sprejeti kakšno dodeljeno javno uradno, častno ali nagradno službo (Civil service izvzeto) brez sporazuma svoje državne organizacije. Noben član stranke nemore biti tudi kandidat za kakršenkoli urad brez dovoljenja mestne, okrajne ali državne organizacije.

Toč. 4. Član, ki želi prestopiti iz organizacije ene države v organizacijo druge, lahko to stori, če predloži svojo člansko knjižico, kažečo, da je ob času prestopa poravnal vse prispevke. V tem slučaju ima tajnik krajevne organizacije, h kateri je član pristopil, obvestiti krajevnega tajnika organizacije, od katere je član prestopil, da mu pošlje tozadevno podpisano prestopno karto.

Toč. 5. Noben član stranke se ne sme ne v državi niti v teritoriju vmešavati pod nobeno pretvezo v organizirano ali splošno gibanje katerekoli druge države.

Toč. 6. Vsaka k socialistični stranki pristopivša oseba mora podpisati sledečo obvezbo:

Aplikacija za članstvo socialistične stranke.

"Podpisani priznavam razredni boj med kapitalističnim in delavskim razredom, in da je delavskemu razredu potrebno združiti se v posebni politični stranki, z namenom, da doseže kolektivno lastništvo in demokratično upravo in operacijo kolektivno rabljenih in družbi potrebnih sredstev za proizvodnjo in razpečevanje, in želim postati član socialistične stranke.

Nisem v nobeni zvezi bodisi član ali podpiratelj nobene druge politične stranke.

Nasprotujem vsem političnim organizacijam, ki podpirajo in vzdržujejo sedanji kapitalistični profitni sistem, in nasprotujem vsaki obliki mešetarstva ali druženja s kakršnokoli organizacijo, da se podaljša temu sistemu življenje.

Zavezujem se, da se bom v času svojega članstva pri socialistični stranki ravnal v mojih političnih akcijah vedno po ustavi in platformi te stranke.

Toč. 7. Vsakega člana socialistične stranke, ki bi bil izvoljen v kakršenkoli urad in bi na kakršenkoli način glasoval za dovoljenje denarja v armadne, mornariške ali vojne namene, se izključuje iz stranke.

Toč. 8. Po sprejetju moje aplikacije v socialistično stranko se zavezujem, da bom po treh mesecih, če le mogoče, vložil aplikacijo za državljanstvo."

ČLEN III.

Uprava.

Toč. 1. a) Zadeve socialistične stranke upravlja eksekutiva in narodni uradniki, odborniki za prizive, narodne konvencije in splošno glasovanje stranke.

b) Eksekutiva ali izvrševalni odbor sestoji iz sedmih članov, ki so izvoljeni na redni letni konvenciji, in nič več kot dva člana sta lahko iz ene države. Eksekutiva prevzame poslovanje takoj po izvolitvi in posluje do prihodnje redne konvencije, dokler niso izvoljeni njihovi nasledniki.

c) Člani eksekutive morajo biti izvoljeni potom tajne volitve. Konvencija izvoli najprvo sedem članov, ki tvorijo eksekutivo.

d) Nato izvoli istotako sedem članov potom tajne volitve kot namestnike v eksekutivi.

e) Večina na konvenciji oddanih glasov odloča za izvolitev bodisi članov eksekutive ali njihovih namestnikov.

f) V slučaju izpraznjenih mest v eksekutivi, nastopajo namestniki po vrsti, kakor so dobili glasove. Tisti, ki je dobil največ glasov, nastopi prvi, itd.

Toč. 2 a) Člane eksekutive lahko članstvo stranke odpokliče vsak čas potom referendumu.

b) Predlog za odpoklic kateregakoli člana ali pa vseh članov eksekutive, lahko predloži vsak posamezen klub ali lokal, ki pa ga mora podpirati 10 odstotkov članov, stanujočih vsaj v petih različnih državah.

c) Predlog za odpoklic posameznega ali pa vseh članov eksekutive mora biti odprt, in sicer ne več kot 90 dni za podpiranje in oglašan v strankinem bulletinu.

d) Če dobi predlog dovolj podpore pred tem časom, to je v 90 dneh, da tajnik stranke predlog takoj na glasovanje.

e) Predlog za odpoklic kakega člana iz eksekutive, ki ne dobi v teku 90 dni dovolj podpore, odpade in ne more biti obnovljen, dokler ne poteče termin dotičnega člana v eksekutivi.

f) S pošiljanjem glasovnic, ki se nanašajo na odpoklic kakega člana ali pa vseh članov eksekutive, ima klub ali lokal, kakor tudi člani, ki imajo biti odpoklicani, pravico predložiti izjavo, v kateri navedejo vzroke za odpoklic ali v obrambo, kakor je že slučaj, ki pa ne sme presegati 1000 besed. Tako izjavo je priložiti glasovnicam, ki so namenjene za glasovanje v zadevi.

g) Če ima biti odpoklicano več kakor en član eksekutive, tedaj ima vsak član pravico le do 300 besed v taki izjavi, in sicer z glasovnicami, ki so namenjene za glasovanje v zadevi.

(Dalje prih.)

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1908.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.

Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.

1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.

2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.

Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.

Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.

1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERZAN, Box 135, West Mineral, Kans.

1. porotnik: BRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VEHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.

Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Johnstown, Pa. — Naznanjam članstvu društva Pomočnik, št. 2, SDPZ., da je sklep društvene seje, da se mora vsakdo udeležiti prihodnje seje, ki se vrši dne 5. decembra. Od udeležbe so izvzeti le bolniki in nad tri milje oddaljeni člani. Kdor za odsotnost ne bo imel tehtnega vzroka, bo kaznovan v smislu sklepa društvene seje. Na dnevnem redu bomo imeli poleg raznih važnih točk tudi volitve odbora za prihodnje leto. — Joseph Budna.

***

Meadowlands, Pa. — Naznanjam članstvu društva Jutrnanja Zarja, št. 29, SDPZ., da se vrši letna seja tega društva v nedeljo 5. decembra ob 9. dopoldne v navadnih prostorih. Na dnevnem redu je več važnih točk, kakor tudi volitve odbora za leto 1921. Kdo se te seje ne vdeleži, bo kaznovan v smislu društvenega sklepa. Toliko v pojasnilo. — Andrej Posega, tajnik.

Homer City, Pa. — Članstvu društva Slovenski Dom, št. 197, SDPZ. se naznanja, da se mora vsakdo udeležiti prihodnje mesečne in letne seje, ki se vrši v nedeljo 5. decembra ob 2. popoldne v prostorih Slov. nar. doma. Sklep zadnje seje je, da se bo vsakega, ki se je ne udeleži, kaznovalo v smislu društvenega sklepa. Izvzeti so le tisti, ki bodo imeli za odsotnost tehtne vzroke. — Na dnevnem redu bodo volitve odbora za prihodnje leto. Izberite v odbor napredne člane, ki bodo delovali v korist društva in Zveze. Nobenemu ni potreba molčati, kajti vsak ima pravico govora, volitve in kandidirati. Torej vsi na sejo dne 5. decembra. — Anton Glavan, tajnik.

***

Forest City, Pa. — Na seji društva Zvezda, št. 100, SDPZ., ki se je vršila dne 7. novembra, se je prečitalo protest društva št. 107 in sklenilo, da se naše društvo z mnenjem bratskega društva št. 107 popolnoma strinja. — Ob enem naše društvo kritizira uradovanje gl. uradnikov; n. pr.: naše društvo do danes (dne 7. novembra) še ni prejelo bolniške podpore za svoje bolne člane od meseca septembra. Na opomin tajnika gl. blagajniku nismo dobili niti odgovora. — Lovrenc Kotar, predsednik Matija Kamin, tajnik; Martin Mučitz, blagajnik.

***

La Salle, Ill. — Opozarjam članstvo društva Od Boja do Zmage, št. 22, SDPZ., na sklep zadnje redne seje, ki se glasi, da se mora vsakdo udeležiti glavne letne seje dne 5. decembra, ki se vrši v navadnih prostorih Slov. nar. domu. Rešiti imamo važnih točk, ob enem pa se bodo vršile tudi volitve odbora za prihodnje leto. — Frank Gergovič, tajnik.

SPREMEMBE PRI DRUŠTVIH S. D. P. Z. V MESECU OKTOBRU 1920.

Stev.

- Novo pristopili: Marija Taufar, 11849; Frančiška Brezovšek, 11850. Na potnem listu v inozemstvo: Jožef Dremelj, 8.
- Suspendirani: Jakob Suhadolnik, 1628; Marija Suhadolnik, 8544; Frank Likar, 8566; Josefina Gačnik, 11652; Frank Gačnik, 50.
- Novo pristopili: Frančiška Gabrenja, 11834; Jakob Gabrenja, 11835. Zopet sprejeti: Stefan Koren, 11516; Suspendirani: Ljudmila Grgorič, 4498.
- Suspendirani: Ivan Dužič, 8448.
- Zopet sprejeti: Milan Kočevar, 1635.
- Suspendirani: Fr. Bave, 6030; Mihael Popovich, 11487; Leopold Sepič, 4553; Fr. Maháček, 4938; Ivan Ferlan, 2156.
- Zopet sprejeti: Ivan Gabrenja, 10559; Ana Gabrenja, 10568. Suspendirani: And. Svet, 2; Frančiška Svet, 10612.
- Zopet sprejet: Alojzij Kokalj, 9868. Prestopili: Fr. Kuder, 541; Fr. Spaiser, 544.
- Umrli: Jožef Mesojedec, 9168.
- Novo pristopili: Jožef Grohar, 11836. Umrli: Fr. Bevčič, 9066.
- Zopet sprejeti: Štefan Črnko, 1012.
- Novo pristopili: Marija Jamnik, 11851; Jennie Bernard, 11852.
- Suspendirani: John Eržen, 8653. Prestopili: Jože Klarič, 7125.
- Prestopili: Jakob Volčič, 2448; k št. 25.
- Prestopili: Frank Bukšek, 3007; Ludovika Bakšek, 7638; k dr. št. 40.
- Prestopili: Ivan Hrvat, 1884; k dr. št. 51.
- Novo pristopili: Stanislav Počkar, 11833; Martia Režek, 11854. Umrli: Jakob Likar, 5342.
- Novo pristopili: Frančišek Vovko, 11837. Suspendirani: Štefan Šutek, 5608. Črtani: Ivan Turk, 6059.
- Zopet sprejeti: Alojzij Zore, 9070; Frančiška Rožnik, 6107; Ivan Debelak, 2486; Fr. Potrebač, 4396;

- Fr. Rosenger, 3614; Fr. Rodič, 9114; Marija Pahne, 2277; Aloj. Žgur, 1234. Suspendirani: Krist Mestnik, 4014; Fr. Kostelic, 1763. Črtani: Ant. Železnik, 9060; Iv. Mencin, 1754; Uršula Gorišek, 3085; Uršula Kostelic, 9096; Fr. Mesojedec, 11169; Iv. Skerl, 9065; Nikolaj Bračeka, 9078.
42. Zopet sprejeti: Angela Cenkar, 7328. Suspendirani: Jožef Uhan, 567.
45. Novo pristopili: Ivana Indihar, 11855.
47. Novo pristopili: Gregor Parilac, 11847; Frank Shine, 11839; Fr. Handlovič, 11848. Suspendirani: And. Vurban, 11424. Črtan: Karol Razbošek, 3568.
50. Suspendirani: Martin Zafuta, 9226; Fr. Povše, 1144. Umrli: Lukas Benedičič, 9342. Prestopili: Iv. Stale, 9235; k števil 93.
51. Zopet sprejeti: Fr. Strehovec, 2327; Matija Kucler, 4088; Jožef Zasperger, 4274; Urban Stržičar, 5197; Anton Stušek, 8992; Gregor Plesničar, 9068; Luka Svoboda, 4659; Aloj. Lipanja, 9040; Iv. Triško, 11566; Miroslav Meden, 11709; Fr. Gorenc, 5104. Frančiška Stušek, 9022; Mihael Stepic, 4543. Suspendirani: Fr. Založnik, 4400; Ana Volk, 5377; Iv. Grum, 891; Iv. Bogel, 9005; Mitija Markovič, 6530; Aloj. Senk, 8978; August Saje, 9032; Anton Kerne, 9042; Fr. Matičič, 5390; Matija Jefelev, 6285; Ignac Rusa, 9748; Giulio Del Giandio, 11683; Frančiška Klopčič, 9054; Matilda Rugel, 9025; Leopold Kerličnik, 11349. Prestopili: Jurij Plesničar, 9068; k števil 2.
56. Novo pristopili: Ciril Dornik, 11841; Matija Virant, 11840. Zopet sprejeti: Jožef Žigon, 10673; Anton Frank, 10704. Suspendirani: Fr. Bobnar, 10623; Magdalena Bobnar, 10699.
58. Suspendirani: Iv. Kocjan, 2549.
61. Suspendirani: Milko Serich, 1148. Črtani: Stefan Bodlovič, 4764; Stanko Bodlovič, 6063; Peter Waidor, 11556.
62. Novo pristopili: Ana Strnad, 11861; Agnes Strnad, 11860. Zopet sprejeti: Frančiška Pirnat, 4753; Antonia Lovko, 11172; Marija Mežnarič, 5700; Marija Hrovatin, 4172; Jožefa Šestak, 4830; Julija Janko, 6205; Fannie Skufca, 4781; Marija Stare, 4816; Neža Zagar, 3207; Ana Strle, 3206; Marija Bačunik, 3115; Roza Žele, 2794; Marija Urbas, 2797; Antonija Humar, 11382; Zala Bogovič, 6363; Frances Okoren, 3908.
65. Prestopili: Frank Kalan, 1131; Ivan Kerenc, 4323.
66. Zopet sprejeti: Jožef Čokel, 10313; Iv. Roycht, 10437; Ivana Roycht, 10417; Jakob Čretnik, 10460; Marija Čretnik, 10431.
67. Umrli: Dragič Zorič, 3949.
69. Novo pristopili: Peter Wilfan, 11844. Črtani: Fr. Lukošek, 9216; Anton Blaškovič, 8007. Zopet sprejeti: Iv. Slapar, 7986; Marko Jurčič, 8006.
76. Novo pristopili: Andrej Gnezda, 11859.
79. Suspendirani: Frank Pristavec, 1573; Marija Pristavec, 7815.
80. Črtani: Jožef Stokich, 5219.
81. Prestopili: Fr. Rupnik, 4452; k št. števil 4452. Suspendirani: Ivan Henigman, 5283.
82. Suspendirani: Katerina Tome, 11036; Jožef Kračovec, 11057; Jernej Požun, 11057. Iv. Markovič, 11059; Fr. Teršian, 11043. Črtani: Matt Oresnik, 2862.
84. Suspendirani: Roza Skrtič, 6405.
93. Novo pristopili: Frank Markele, 11832.
99. Prestopili: Iv. Perič, 9988; k števil 26.
101. Prestopili: Fr. Krükar, 7704; k števil 122; Luka Kokec, 9599; k števil 44.
105. Suspendirani: Ant. Vešar, 11053; Ant. Primožič, 10051; Mirko Sepič, 10048.
107. Suspendirani: Jožef Verhovšek, 9392.
108. Zopet sprejeti: Jožef Petrič, 10096; Amalija Petrič, 2669; Zora Drarunovič, 10089; Milan Drarunovič, 10102. Suspendirani: Lukas Bironič, 10091; Jožef Bironič, 10105. Zora Krznarič, 10116.
112. Zopet sprejeti: J. Fuerbas, 10183; Mihael Klopčič, 11204; T. Fuerbas, 10215; Marija Klopčič, 10314. Suspendirani: Ant. Zrinc, 11365; Uršula Grum, 2871.
116. Črtani: Fr. Sever, 7197; Aug. Gaburi, 7596.
121. Novo pristopili: Simon Weldich, 11868.
122. Prestopili: Iv. Brajer, 5725.
126. Zopet sprejeti: Fr. Carman, 6959; Iv. Došak, 6833; Jožef Znidaršič, 6878. Suspendirani: Joseph Burja, 6840; Iv. Zaman, 1054 8; Iv. Horvat, 6846; Iv. Drempetič, 6908; Iv. Prudič, 4048; Ant. Kužnik, 6956; Ant. Arnes, 10758. Ig. Kočjaž, 6831; Jakob Grošel, 6887.
128. Novo pristopili: Jožef Luzar, 11866.
132. Suspendirani: Fr. Canlah, 9450. Prestopili: Iv. Gole, 9452; Iv. Čah, 2336; Fr. Medvešek, 9460; Leon Novak, 9456; Fr. Trobentar, 9480; Fr. Čah, 11775; k števil 55; Fr. Jakoš, 9468; Fr. Trinkaus, 9461; Terezija Jakoš, 9464; k števil 107.
133. Zopet sprejeti: Iv. Stublar, 11235; Ant. Hrvat, 9421; Marija Tamšič, 9445; Marija Riglar, 9443. Suspendirani: Jožef Peček, 10165.
139. Novo pristopili: Josepina Borkovič, 11865.
140. Suspendirani: Frank Može, 8975.
145. Novo pristopili: Ignac Kastelic, 11853. Črtani: Jožef Eržen, 7383.
154. Suspendirani: Vinko Petterlin, 11544.
155. Prestopili: Vincenc Pesjak, 4544; k števil 1

S sobratskim pozdravom
Blas Novak, tajnik.

J. R. Z. je podalo javnosti izjavo glede rešitve jadranskega vprašanja, v kateri povdarja, da ne prizna sklenjenega sporazuma med italijansko in srbsko vlado, ker je krivičen za jugoslovansko, oziroma slovensko in hrvatsko ljudstvo in ker ustvarja nove možnosti za vojne sovražnosti na Balkanu. J. R. Z. ustraja pri svojih zahtevah in programu, sprejetem na zadnji konvenciji v Clevelandu.

“Volja Rusije”, list, ki ga izdaja Kerenski v Pragi, je razkril zaroto nemških in ruskih monarhistov, ki ima namen uspostaviti monarhije v centralnih državah in v Rusiji. General Luddendorff od nemške strani in general Biskupski od ruske strani vodita to monarhistično gibanje. Ako bodo s to agitacijo uspeli, bo prva točka programa zveza med Rusijo in Nemčijo, kateri bi se takoj pridružila tudi Ogrska. Poljska bi se razdelila med Rusijo in Nemčijo. Razdelila bi se tudi Rumunija. Nemško Avstrijo in del Čehoslovakije bi dobila Nemčija. Ogrska bi dobila Slovakijo, del Rumunije in Hrvatsko do Jadranskega morja. Če bo Italija nevtralna, se jo odškoduje s delom Jugoslavije in delom južne Francije. Z vojaško organizacijo so že pričeli pod vodstvom polkovnika Bauerja na Bavarskem. General Kraus bi imel izvesti revolucijo v Avstriji, kjer bi postal diktator. Pomagale bi mu bavarske čete. Na češki in slovaški teritorij se bi pričelo z oboroženimi vpadi, ki bi jih vodili nemški častniki. Ti načrti so bili v podrobnostih izdelani v mesecu maju in končno sprejeti od vseh prizadetih zarotnikov v sredi septembra. Pogajanja so se vršila v Monakovem, na Dunaju in Budimpešti. Denarna sredstva pridobivajo s ponarejanjem ruskih bankovcev dumine izdaje.

Ta razkritja Kerenskijevega lista so vzbudila v Evropi splošno senzacijo in nemška vlada obljublja, da prične takoj s preiskavo.

Nobena tajnost ni, da so monarhisti v centralnih državah in v Rusiji vstrajno na delu, da obnovijo cesarstvo. V Nemčiji se jim je enkrat že posrečilo pregnati republikansko vlado iz Berlina, dasi ravno je bil ta uspeh le kratkotrajen.

"PRED GROBOM."

— "Precej časa me je tlačila moja huda bolezen in me končno privedla skoraj pred grob. Nobe-no zdravilo mi ni pomagalo. Vendar po dolgem iskanju se mi je posrečilo najti zdravilo, katero je odpomoglo; in to zdravilo je bilo Trinerjevo Grenko Vino, ki je rešilo moje življenje. Zato ga z hvaležnostjo priporočam vsem tistim, ki trpe na raznih boleznih kot na primer slabem teku, zaprtju, glavobolu, nervoznosti itd. Vaš Vasilij Nikitin." — To pismo, ki je bilo pisano v Elizabeth, N. J., septembra 4, 1920, priča, da Trinerjevo Vino je vedno zanesljivo zdravilo in edino priporočljivo, da ga vzamemo v roke, kadar trpimo na raznih želočnih boleznih. To zdravilo izčisti želodec in pripelje človeško telo nazaj k normalnim razmeram. Vaš lekarnar ima vedno v zalogi pravo "Trinerjevo Vino," in prava "Trinerjeva Zdravila." Zimska sezona prihaja in zato Vam priporočamo in svetujemo, da si kupite in imate pri rokah vedno "Trinerjevo zdravilo za kašelj", preiskrbite si tudi "Trinerjev Antiputrin", kaj grla. Z "Antiputrinom" izgrajajte svoje grlo in odš'a bo bolezen. — Joseph Triner Company, 1333-45 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Naročajte "NAPREJ"

socialistični dnevnik, izhaja v ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6. Naročnina za Ameriko K 360 na leto.

"LJUDSKI GLAS"

glasilo Kmetstvo delavske zveze, pridružena k socialistični stranki. Izhaja tedensko; naslov: Ljubljana, poštni predal 168.

"NASI ZAPISKI",

socialistična revija, izhaja v ljubljani; naslov: poštni predal 91.

Ako hočete vašim sorodnikom v Jugoslaviji ali Julijski Benečiji oskrbeti dober list, jim naročite Proletarca.

Ako vaš prijatelj še ni naročil Ameriškega družinskega koledarja za leto 1921, ga opozorite, naj to takoj stori.

Naročite knjige "Za staro pravdo" in "Don Correa". Obe pošljemo za 90c.

Če se v kratkem nameravate povrniti v domovino, podaljšajte naročnino na "Proletarca" in premenite vaš naslov, kadar odpotujete. S tem, da se ločite od vaših tukajšnjih prijateljev, še ni rečeno, da se morate ločiti tudi od Proletarca. Celoletna naročnina za Jugoslavijo in druge inozemske kraje je \$3.50, za pol leta \$2.00.

Slovenski delavci, naročajte "Proletarca" svojem v starem kraju.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim starokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znanecem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem, obrnite se na

Leo Zakrajšek-a
70-9th Ave.
NEW YORK, N. Y.

NEKAJ POSEBNEGA!

Ura--budilka in godba, vse v enem

Ta slika vam kaže stoječo uro zadnje iznajdbe v tem stoletju. Ura je zelo interesantna in presenetljiva, o kateri še skoro gotovo niste ničesar slišali. Ta ura je enaka vsaki drugi uri, vendar pa je ob enem budilka in godbeni instrument. Je zelo trpežno in krasno izdelana, ter izvrstno poniklana. Strani so steklene, da se lahko vidi vse notranje kolesovje in predna stran je krasno izdelana. Kolesje je najboljšega švicarskega izdelka. Vrejena je tako, da igra tudi izvrstne godbene komade in mesto, da bi zvonil zvonec, vam pa igra krasen komad. Sicer se lahko vporabi ta ura za vsakdanjo zabavo in se lahko igra kolikor se hoče prijaznih melodij. Ako imate to uro, potem vam gotovo ni treba trošiti denarja za druge ure budilke, fonografe, plošče itd. ker ta ura vsebuje vse to. Ko vaš sosed sliši to godbo, bo nedvomno nevoščljiv. Te ure se na more kupiti nikjer

drugje kot pri nas; ta ura je vredna najmanj do \$25.00. Ker pa želimo seznaniti občinstvo s to uro smo se odločili, da jih bomo prodajali po nižini ceni — po \$11.95 za kratko dobo. Torej hitite in nam pošljite vaše naročilo, predno se cena zviša.

Ne pošiljajte denarja v naprej. Izrežite ta oglas in ga pošljite, in priložite 75c v poštinih znamkah, čeku ali Money Order za pokritje pošiljatvenih stroškov, in \$11.95 boste pa plačali potem, kadar se vam prinese blago na vaš dom. Pišite še danes na naslov:

VARIETY SALES COMPANY

Dept. 43 D.

1016 Milwaukee Ave.,

Chicago, Ill.